

A Itàlia tothom es mor, Albertone també

Toni Roca

(A Nino Manfredi,
a Déu gràcies,
encara viu)

També/també Albertone, l'Alberto Sordi de sempre i de tota la vida, un còmic d'aire dramàtic, de vegades fins i tot tràgic (recordeu, per exemple, i sense anar més lluny, *La gran guerra*, de Mario Monicelli, una de les seves millors pel·lícules), múltiple i versàtil, murri i romàntic,

seductor i seduït, enginyós, intel·ligent, hàbil davant la càmera (irregular, cal reconèixer-ho, rere d'ella), sensual i poc histriònic, encara que ser histriònic tampoc és ni un defecte ni un llast. Versàtil, punyent, de sonoritat expressiva i llarga quan es tenia l'ocasió de veure'l en directe, que vol dir no doblat, amb la seva veu original, una veu, diuen els que en saben del tema, típicament romana, que és sempre un italià diferent, original, d'altre ressonància tan especial com autèntica.

Tot això, almenys així ho sembla, està bé. Molt bé. Però, i la evidència

és la evidència, no es pot evitar el que és inevitable. I el que és inevitable és que Alberto Sordi, un dels grans del gran cinema italià (o fou un temps gran cinema, ara, amb els temps que corren ja no ho sé) és ja un home, una persona morta, un cadàver. Un cadàver com Gulietta Massina, Federico Fellini, Ugo Tognazzi, Vittorio Gassman, Marcello Mastroianni. Perquè pocs anys, set, vuit, i a edats no compreses com edat per a la mort, Itàlia, la vella i clàssica Itàlia ha vist com alguns dels seus millors intèrprets del tarannà del país d'Itàlia es trobava a

Al cap dels anys, *La gran guerra*, apareix com una de les millors pel·lícules de tota la història del cinema fet a Europa

les portes de la mort. Morts sobtades, sense cap mena de justificació. Cadàvers excel·lents?. Ja és possible. Ja és possible. Però que un cinema com l'italià, que no passa per un dels seus moments d'esplendor, hagi a sobre de viure (en realitat, malviure) sense les seves més característiques veus i presència, és una pena doble. O triple.

Alberto Sordi (catòlic i apostòlic, romà i conservador, fadrí i faldiller), 82 anys, seixanta de carrera, gairebé dues-centes pel·lícules de tota mena i condició, director (irregular) de cinema amb la malaltia del càncer des del passat mes de desembre, que trobà la mort a ca seva a prop de les mítiques Termes de Caracalla, d'una popularitat tan immensa que malgrat el seu provisional retir del món del cinema (al Festival de Venècia, de 1988, prestà la seva darrera obra, *Encuentros prohibidos* on actuava i a la vegada dirigia), era recordat, vivament recordat, per tothom. I d'altres països també. Com el nostre on en companyia d'Aurora Bautista filmà una pel·lícula de nom i llinatge oblidat i de forma absoluta. Alberto Sordi, Albertone, que així era conegut a Itàlia, fou molt ben definit pel guionista Rafael Azcona a les poques hores de la seva mort, "Supongo que el antrólogo que en el futuro quiera saber algo de la Italia de los años sesenta encontrará mejor y más abundante información en la comedia cinematográfica de la época, tan injustamente tratada por la crítica más sesuda, que en cualquier otro yacimiento cultural del mismo tiempo. De esa comedia fue el principal protagonista Alberto Sordi, inolvidable intérprete de toda una galería de personajes a los que prestó no sólo su rostro, sino también su cuerpo. Que es lo que hicieron los grandes cómicos, Keaton, Chaplin, Groucho, sin ir más lejos...". Una exacta, perfecta, molt adequada descripció i retrat de l'intèrpret de *Venècia, la luna y tu*. Agut còmic de la intel·ligència, picaresc arriscat enmig del carrer en tal de sobreviure de les seves gràcies. Tot menys posar les mans a la feina i complir com qual-sevol ortodox ciutadà que dia rere dia ha d'anar a la feina, el seu centre de

treball, a l'oficina sinistra de cada dia. Per tot això i en tot moment tenia, sabia tenir, el seu moment d'inspiració, d'inventiva per imaginar-se qual-sevol joc de paraules i una vegada portat l'adversari al seu camp, enganyarlo. Albertone sempre se sortia amb la seva. De vegades, havia de pagar un preu alt i el risc a córrer, elevat. Però era el sistema, era el personatge que des d'un principi el caracteritzà. Un bon exemple, és quan a principi dels cinquanta i de la mà inevitable de Federico Fellini filma *I Vitelloni* i *El jeque blanco*, amarga, punyent radiografia de la Itàlia interior i de postguerra, a petites ciutats de província on creixia i es desenvolupava (es desenvolupava malament, és clar) una generació perduda, ambulante, ociosa i múrria. És quan comença a dibuixar-se el personatge típic que acompanyà Alberto Sordi al llarg de tota la seva carrera professional. Sempre al costat de bons directors, Dino Rosi, Vittorio de Sica, Mario Monicelli, Alberto Lattuada, Luigi Comencini, Ettore Scola i de manera especial i significativa Mario Monicelli, que el dirigí en films com *Un héroe de nuestro tiempo*, *El médico y el curandero*, *Un burgués pequeño muy pequeño* i, lògicament, *La gran guerra*, rodada el 1959, amb Vittorio Gassman, cinta que quan es va projectar al festival de Venècia organitzà un gran escàndol quan no pocs participants com a soldats a la Primera Guerra Mundial reaccionaren de forma molt violenta pel tracte, burla i paròdia, de l'exèrcit italià. Altres eren les intencions del director quan va rodar la pel·lícula. En realitat el propòsit de Mario Monicelli era perfectament tot el contrari. Però la polèmica, dura, forta, agra, militarista, reaccionària, fou inevitable. Al cap dels anys, *La gran guerra*, apareix com una de les millors pel·lícules de tota la història del cinema fet a Europa. I a Amèrica. Però altres títols de glòria destaquen, *Roma, una vida difícil*, *Todos a casa*, *Los nuevos monstruos*, *El juicio universal*. Un actor extraordinari, un personatge sensacional, una representació viva i permanent de la Itàlia perpètua. Entranyable, Albertone, entranyable. ■